

УДК 353.8(477.61):070

К. М. КОТЕЛЕНЕЦЬ

СОЦІАЛЬНА СФЕРА СУСПІЛЬНОГО ЖИТТЯ ОКУПОВАНОЇ ТЕРИТОРІЇ: ДАНІ КОНТЕНТ-АНАЛІЗУ ГАЗЕТ ТАК ЗВАНОЇ ЛУГАНСЬКОЇ НАРОДНОЇ РЕСПУБЛІКИ

У статті розглянуто суспільне життя окупованої території Луганської області за даними друкованих засобів масової інформації. Зазначено методи та методологію дослідження друкованих засобів масової інформації, складено вибірку. Наведено деякі результати контент-аналізу газет, надрукованих протягом року в трьох населених пунктах так званої Луганської народної республіки, а саме: Луганську, Стаханові (Кадіївки) та Антрациті. Зроблено висновок, що серед соціальних проблем найчастіше висвітлюються виплати пенсіонерів, інфраструктурні ремонти, культурні чи спортивні змагання тощо. Статті щодо соціальних проблем подані в позитивному контексті й стосуються саме їх вирішення.

Ключові слова: контент-аналіз, окупована територія, суспільне життя, відображення суспільного життя, друковані засоби масової інформації, мас-медіа, газета, окупована територія, фотографія, візуалізація.

У сучасних умовах засоби масової інформації (ЗМІ) мають неабиякий вплив на суспільство. Залучаючи громадян до інформаційних зв'язків, ЗМІ формують певні ціннісно-сміслові патерни, які засвоюються індивідами та змінюють аксіологічну модель соціуму. Здатність мас-медіа швидко охоплювати найбільш широкі аудиторії дає можливість сучасним мас-медіа трансформувати традиційну систему суспільного життя в потрібному напрямі. Тому, через засоби масової інформації відбувається сучасне формування соціальних структур і громадської думки, що визначає діяльність суспільства, життєві позиції індивідів, їхні світоглядні орієнтації, моделі поведінки тощо. Саме ЗМІ створюють історико-культурний інформаційний простір держави, який є духовно-ідеологічним цементом, що зміцнює народ та формує його у політичну націю. Однак мас-медіа можуть не тільки консолідувати суспільство, а й можуть відігравати деструктивну роль, підривати його соціально-психологічну стійкість шляхом виробництва, просування та лобіювання у масовій свідомості негативних ціннісних образів, образів чужих вітчизняних культур, ідеалів і цінностей. Дуже часто саме цей аспект функціонування ЗМІ може бути використаний деякими політичними силами, навіть іншими впливовими постатями та навіть цілими країнами. Тому задача суспільства й держави піклуватися про нейтралізацію регресивних тенденцій в інформаційно-аксіологічному полі й мобілізувати ресурсний потенціал засобів масової інформації для формування такої ціннісної системи, яка може забезпечити духовну єдність національного суспільства.

В умовах конфлікту, який розгорнувся з весни 2014 року на території Луганської області, ЗМІ виконували ідеологічну та пропагандистську фун-

кції. Щоб закріпити свої позиції влада окупованої частини області, так званої Луганської Народної Республіки (ЛНР) використовувала регіональні мас-медіа, як інструмент висвітлення негативних рис української влади та навпаки, позитивні риси та плани на майбутнє «республіки». Особливе місце у інформаційній війні зайняли друковані ЗМІ. На ринку виникли як нові газети, так й залишились деякі, що функціонували й раніше, але змінили свою ідеологію. У таких умовах деяка територія Луганської області опинилась у інформаційній війні. Таким чином, виникла нагальна потреба у вивченні суспільного життя окупованих територій за допомогою друкованих ЗМІ. Проте, публікацій щодо контент-аналізу ЗМІ ЛНР вкрай мало, а про дослідження друкованих ЗМІ окупованої території взагалі відсутні.

У сучасному соціогуманітарному знанні існує значна кількість фундаментальних праць з дослідження функціонування засобів масової інформації, їх впливу на суспільство та каналам розповсюдження інформації. Окремі роботи присвячені розробці технологій лобювання та пропаганди за допомогою мас-медіа. Саме аналіз наукової літератури показав, що достатньо багато наукових робіт присвячено дослідженню різних аспектів засобів масової інформації. Одним з перших соціологічних осмислень засобів масової інформації було дослідження преси М. Вебером [7], який під ЗМІ розумів інструмент акцентованого вираження інтересів різних соціальних груп і формування людини як члена суспільства. Проте багато соціологів зупинялись на ролі засобів масової комунікації у формуванні суспільної свідомості чи суспільного інформаційного простору. Саме ці аспекти формування засобів масової інформації можна знайти у роботах: Т. Адорна [1], З. Баумана [2], П. Бергера [4], Ж. Бодріяра [5], І. Валерстайна [6], Б. Грушина [8], Р. Мертона [11], Г. Почепцова [12], О. Тофлера [13], Ю. Хабермаса [14] та ін.

Наразі сучасні дослідники та науковці акцентують свою увагу на вивченні засобів масової інформації у мережі Інтернет. Наприклад, у дослідженнях прихильників теорії інформаційного суспільства, Д. Батлера [3], М. Кастельса [9], Г. Маклюена [10], засоби масової інформації тлумачаться як сукупність методів, ресурсів, технологій, комунікативних стратегій створення, поширення та сприйняття інформації крізь призму динаміки інформаційного середовища.

Проте, незважаючи на різнобарвність досліджень ЗМІ, праці про мас-медіа окупованих територій знайти вкрай важко, а публікації щодо друкованих ЗМІ на території так званої Луганської народної республіки – ще важче. Тому вивчення друкованих засобів масової інформації окупованої території є актуальним для сучасної науки.

Мета статті полягає у дослідженні віддзеркалення соціальної сфери життєдіяльності в друкованих засобах масової інформації окупованої території Луганської області.

Враховавши всі складності доступності до газет та ризику був складений план дослідження. Проаналізувавши зміст кожної з вибраних газет,

дійшли висновку, що серед представлених газет у найновостнішими виявились 4 газети. І тому для дослідження було обрано 2 газети з Луганська, 1 – зі Стаханова (Кадіївки) та 1 – з Антрациту. Таким чином, аналізувались: «Експресс Новости» (Експрес новини) та «XXI Век» (21 століття) з центру ЛНР (Луганськ) та дві «Козачий вестник» (Козачій вісник), яка виходить у м. Стаханов (Кадіївка), та «Антрацитовский вестник» (Антрацітівський вісник), яка виходить у м. Антрацит, що є периферією «республіки». Ці газети регулярно виходили протягом року на території так званої Луганської Народної Республіки, а саме з 1 жовтня 2016 року по 1 жовтня 2017 року. Протягом року утворювалася вибірка контент-аналізу: з 192 номерів обрано 69.

Дослідження показало, що значна увага в газетах так званої Луганської народної республіки приділяється соціальній сфері окупованої території та побутово-інфраструктурних, наприклад, приводяться приклади позитивного вирішення проблем щодо водопостачання (26 %), бо йдуть роботи по ремонту водопроводу. Також, акцентується увага щодо стану доріг (25 %), також приводяться приклади позитивного вирішення проблем тепlopостачання (20 %) перед опалювальним сезоном. Менше уваги приділяється всіляким соціальним виплатам (стипендії, гуманітарні допомоги, грошові допомоги інвалідам, постраждалим під час бойових дій) – 14 %, пенсійним виплатам – 13 % та виплатам заробітної платні – 9 %. Через недостачу робочих місць, гостро стоїть питання працевлаштування (9 %) та приводяться пропозиції з метою розв'язання цих проблем, наприклад, видання різного виду документів.

Загалом суто соціальних публікацій 298. Найчастіше публікації стосуються соціальних та пенсійних виплат. Треба констатувати той факт, що публікації мають позитивний характер. Про труднощі у соціальній сфері зазначено всього 4 публікації. Найбільше публікацій стосується вирішення тих чи інших проблем, наприклад, проблем водопостачання (26 згадувань), усунення дорожніх проблем (24 згадування), тепlopостачання (20 статей). Друкуються також й пропозиції щодо розв'язання проблем. Наприклад, 10 публікацій стосується відновлення виплат пенсій та стипендій. Щодо проблем злочинності, то у публікаціях газет ЛНР найчастіше зустрічаються правопорушення проти особи (18 публікацій). Необхідно зазначити, що немає публікацій щодо злочинів проти власності, хоча ця інформація може бути сумнівною. Серед категорій населення, які потребують захисту, найчастіше названі пенсіонери. Цікавим виявився і той факт, що героями публікацій є жителі Луганської національної республіки.

Серед світоглядних проблем, які публікувались в обраних нами газетах, можна виділити релігійні публікації. Вони найчастіше стосуються норм православ'я та святкування різного характеру релігійних свят. Духовна сфера суспільного життя орієнтована виключно на православ'я (22 згадування) та Бога (24 згадування).

Проаналізувавши розділ рубрикатора «Інші тематики», можна зробити висновок, що велику кількість публікацій займають публікації, що містять інформацію про культурне життя ЛНР (197 публікацій) та корисні поради (178 статей). Ці публікації майже рівномірно розподілені у чотирьох обраних нами газетах. Спортивне життя ЛНР займає третє місце по матеріалам номерів, відбуваються усілякі змагання по всім видам спорту і «республіка» дуже пишається досягненнями своїх спортсменів (135 статей). Розважальні публікації також займають чільне місце на шпальтах газет, наприклад, кросворди, вікторини, рецепти тощо (129 публікацій). Також зафіксовано 80 публікацій про медицину. Хотілося б відзначити, що почали з'являтися публікації щодо історії Росії (28 публікацій). Необхідно зауважити, що публікації такого характеру з'являються на сторінках газет «Експрес новини» та «Казачий вісник». Також зафіксовано декілька статей про історію Новоросії (11 публікацій). Таких публікацій найбільше у газеті «Казачий вісник», а у газеті «Експрес новини» – відсутні. Публікацій про історію України було зареєстровано вкрай мало (5 публікацій) (рис. 1).

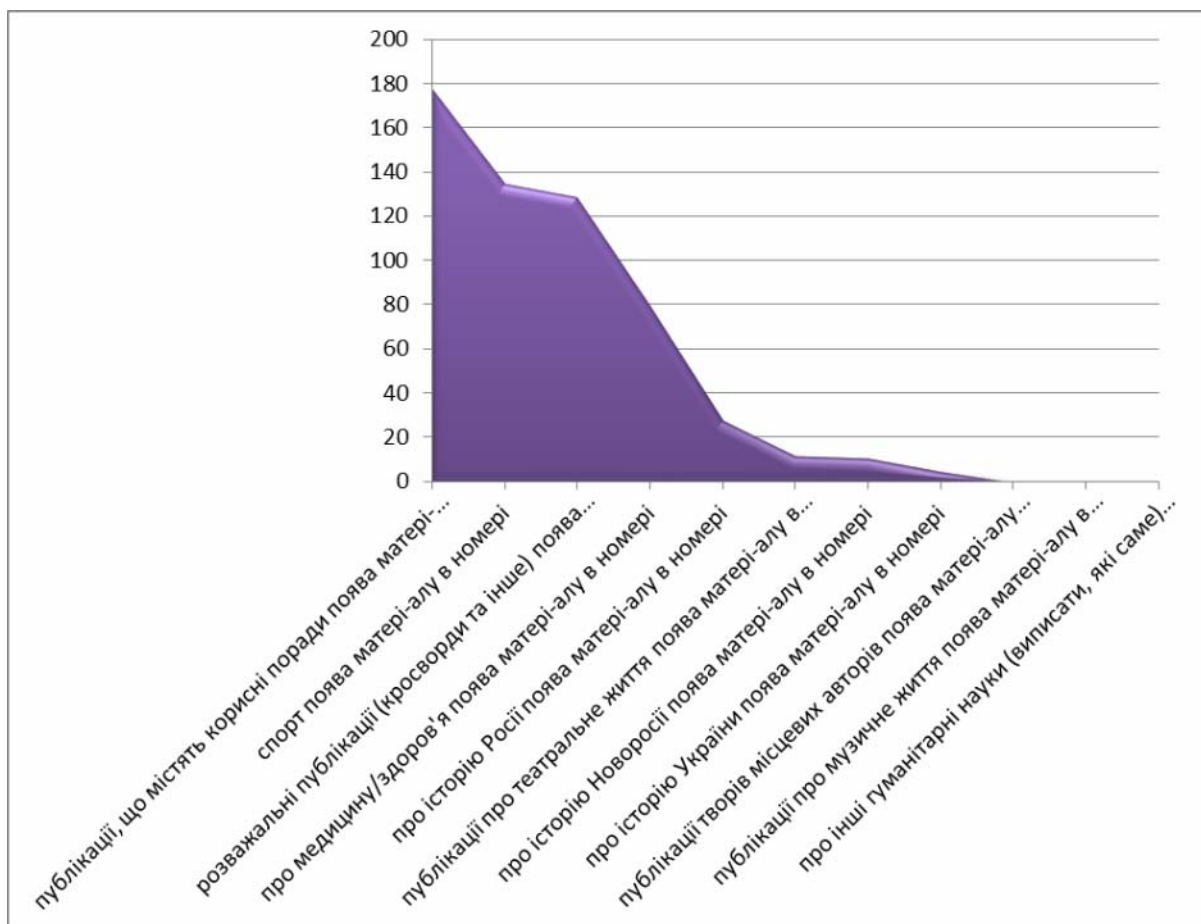

Рис. 1. Кількість статей щодо розділу «Інші тематики»

В ході контент-аналізу були зроблені заміри рекламної інформації. Вона складає 198736, 25 см².

Висновки. Таким чином, можна зробити висновок, що проаналізувавши усі чотири газети з яких дві виходять саме у Луганську, а дві інші з периферії (у Стаханові та Антрациті), дійшли висновку, що в усіх газетах більшість уваги приділяється саме соціальним проблемам ЛНР, в більшості випадків мова йде про роботу комунальних підприємств, як вони усувають неполадки, що ремонтуються дороги, відновлюються будинки та будівлі, які постраждали під час воєнних дій, виплачуються пенсії, стипендії, заробітня платня. Багато уваги приділяється і культурній сфері самої республіки, проходять всілякі спортивні змагання, конкурси талантів, постановки спектаклів та ін. Дивлячись на інформацію, яка безпосередньо висвітлюється в друкованих ЗМІ, показує, що ЛНР, все ж таки, прагне до незалежності, вона хоче бути самостійною республікою, отримати автономію та Особистий статус Донбасу, створювати свою історію становлення та розвитку. Але складається таке враження, що нібито відбувається ізоляція населення від навколишнього світу.

Список використаної літератури

1. Адорно Т., Хоркхаймер М. Диалектика просвещения. Философские фрагменты / пер. на рус. яз.: М. Кузнецова. Санкт-Петербург, 1997. URL: <http://gtmarket.ru/laboratory/basis/5521> (дата звернення: 12.12.2017).
2. Батлер Дж. Психика власти: теории субъекции / пер. З. Баблюяна. Харьков : ХЦГИ, 2002. 168 с.
3. Бауман З. Индивидуализированное общество / пер. с англ. под ред. В. Л. Иноземцева. Москва : Логос, 2005. 390 с.
4. Бергер П., Лукман Т. Социальное конструирование реальности. Москва, 1995. 324 с.
5. Бодрийяр Ж. Реквием по масс-медиа. *Поэтика и политика* / под ред. Н. Шматко. Москва, 1999. 432 с.
6. Валлерстайн И. Конец знакомого мира. Москва, 2003. 356 с.
7. Вебер М. Основные социологические понятия. *Вебер М. Избранные произведения*. Москва, 1990. 532 с.
8. Грушин Б. А. Эффективность массовой информации и пропаганды: понятие и проблемы измерения. Москва : Политиздат, 1987. 127 с.
9. Кастельс М. Информационная эпоха: Экономика, общество и культура. Москва : ГУ ВШЭ, 2000. 464 с.
10. Маклюен Г. М. Внешние расширения человека / пер. с англ. В. Николаева; закл. ст. М. Вавилова. Москва : КАНОН, 2003. 464 с.
11. Мертон Р., Лазарфельд П. Массовая коммуникация, массовые вкусы и организованное массовое действие / пер. с англ. Макаров М. М. Москва : Аспект-пресс, 2000. 346 с.
12. Почепцов Г. Г. Информационные войны. Москва : Рефл-бук, 2000. 576 с.
13. Тоффлер Е. Третья Хвиля. Київ : Вид. дім «Всесвіт», 2000. 480 с.
14. Хабермас Ю. Комуникативна дія і дискурс. Київ, 1996. 436 с.

Стаття надійшла до редакції 26.12.2017.

Котеленец Е. М. Социальная сфера общественной жизни оккупированной территории: данные контент-анализа газет так называемой Луганской народной республики

В статье рассмотрена общественная жизнь оккупированной территории Луганской области по данным средств массовой информации. Указаны методы и мето-

дология исследования печатных СМИ, составлена выборка. Приведены некоторые результаты контент-анализа газет, напечатанных в течение года в трех городах так называемой Луганской народной республики, а именно: Луганске, Стаханове (Кадиевке) и Антраците. Сделан вывод, что среди социальных проблем чаще всего освещаются выплаты пенсионерам, инфраструктурные ремонты, культурные или спортивные соревнования и тому подобное. Отмечено, что статьи по социальным проблемам подаются в положительном контексте и касаются именно их решения.

Ключевые слова: контент-анализ, оккупированная территория, общественная жизнь, отражение общественной жизни, печатные средства массовой информации, масс-медиа, газета, оккупированная территория, социальная сфера общественной жизни.

Kotelenets K.M. Sectors of society in social life of the occupied territories: evidence of the content-analysis of the Luhansk People's Republic's newspapers

The article deals with the public life of the occupied territory of the Lugansk region in printed mass media. The article presents some results of the content analysis of the print media of the occupied tourists of the Lugansk region. They are concentrating on analyzing photos that were printed during the year in the newspapers of the so-called Luhansk People's Republic. This methodology of research, painted methods and methodology of the research of printed mass media, a sample is drawn up. The article presents some results of the content analysis of newspapers that were printed during the year in three cities of the so-called Luhansk People's Republic, namely Lugansk, Stakhanov (Kadyivka) and Antratsyt. The article analyzes the literature on the topic of the study, systematic theoretical foundations of the functioning of mass media, in particular printed mass media. Mechanisms of influence of mass media on social consciousness are considered. The focus is on the current situation in the East of Ukraine. Examples are examples of manipulation and propaganda through the mass media that have an impact on the consciousness of the society, the data of the security services of Ukraine on the use of innovative technologies by the Russian Federation for the purpose of implementing their actions in the territory of the occupied Donbas are given. The photos of selected newspapers that reflect the social processes in the occupied territory of the Lugansk region are analyzed. It is the photos that make it possible to conclude that newspapers have an information content direction that the information they provide most often has a domestic or economic nature, and that focus is on situational events.

It is proved that the photos have disagreements between size and context, that is, a small number of photos are compensated for by their large size, especially political leaders of the Russian Federation and the so-called Lugansk People's Republic. It is concluded that the photographs on the pages of the so-called LNR newspapers most often reflect the infrastructure, everyday problems and problems of improvement, and also focus on the cultural and entertaining life of the so-called Lugansk People's Republic.

It is concluded that social issues are often covered by news about pensioners' payments, any infrastructure repairs, cultural or sporting events, etc. It is noted that articles on social problems are presented in a positive context and relate to the resolution of such problems.

Key words: content analysis, occupied territory, public life, reflection of public life, printed mass media, mass media, newspaper, occupied territory.